

**ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

11/10-1070

20.12.2019

Голові Антимонопольного
комітету України
ТЕРЕНТЬЄВУ Ю.О.

Шановний Юрію Олександровичу!

Надсилаємо адресований Вам депутатський запит групи народних депутатів (Бондарєва К. А. та інших, всього 6 депутатів), оголошений на засіданні Верховної Ради України 20 грудня 2019 року, для розгляду і надання відповіді авторам запиту і Голові Верховної Ради України у встановлений чинним законодавством 15-денний термін.

Додаток: депутатський запит на 6 арк. у 1 прим.

З повагою

Руслан СТЕФАНЧУК

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5 Тел. (044) 255-39-52 e-mail: bondariev@rada.gov.ua

№ 05/12/19-ДЗ

«05» грудня 2019 р.

Голові Антимонопольного комітету
України

ТЕРЕНТЬЕВУ Ю.О.

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

*Щодо вжиття невідкладних заходів,
направлених на скасування штучної монополії
та усунення порушень законодавства
про захист економічної конкуренції
на ринку дистрибуції тютюнових виробів*

ШАНОВНИЙ ЮРІЄ ОЛЕКСАНДРОВИЧУ!

Станом на сьогоднішній день на ринку тютюнових виробів в Україні ще з 2010 року склалась штучна монополія, уособлена Товариством з обмеженою відповідальністю «Тедіс Україна», яке перебрало на себе більше 90 відсотків ринку дистрибуції цигарок в Україні.

Займаючи монопольне становище та зловживаючи ним, ТОВ «Тедіс Україна» вже багато років веде дискримінаційну політику по відношенню до інших учасників ринку тютюну, знищуючи конкуренцію та створюючи вкрай не вигідні умови для їхньої господарської діяльності, що змушує такі підприємства залишати ринок.

Це питання вже неодноразово вивчалось Антимонопольним комітетом України, в ході цього встановлювались факти зайняття ТОВ «Тедіс Україна» монопольного становища на відповідному ринку та зловживання ним, двічі АМКУ приймалися рішення, якими на ТОВ «Тедіс Україна» накладались штрафні санкції за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проте, жодних змін у структурі ринку тютюну досі не відбулось. «Тедіс Україна», двічі не виконавши рішення АМКУ і в обох випадках не дотримавшись покладеного на нього обов'язку привести свою діяльність у відповідність до положень чинного законодавства шляхом усунення відповідних порушень і не сплативши штрафів, продовжує відповідно діяти на

ринку тютюну. Воно досі займає монопольне становище і зловживає ним, чим завдає величезної шкоди решті учасників ринку та державному бюджету України.

Так, в результаті ретельного вивчення ситуації Антимонопольний комітет зробив висновок, що протягом 2014 року 100 % вироблених в Україні тютюнових виробів (цигарок з фільтром та цигарок без фільтру) реалізовано одному учаснику ринку – ТОВ «Торгова компанія «Мегаполіс-Україна» (зараз – ТОВ «Тедіс Україна»). Водночас, ліцензію на право оптової торгівлі тютюновими виробами мало на той час близько 30 суб'єктів господарювання в Україні.

З метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції шляхом створення перешкод доступу на ринок, обмеження конкурентоспроможності без об'єктивно виправданих причин, Антимонопольний комітет України надав обов'язкові для розгляду рекомендації вищезгаданим чотирьом виробникам тютюнових виробів та офіційним дистриб'юторам виробників (ПрАТ «Філіп Морріс Україна», ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна», ПрАТ «Джей Ті Інтернешнл Компані Україна», ПАТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», підприємству з іноземною інвестицією «Імперіал Тобако Юкрейн» та ПрАТ «А/Т тютюнова компанія «В.А.Т.-Прилуки») щодо оприлюднення до 1 листопада 2015 року у відкритих інформаційних джерелах умови (зокрема, вимоги, критерії, процедури, строки) відбору контрагентів серед суб'єктів господарювання, які мають ліцензії на право оптової торгівлі тютюновими виробами, для поставки та дистрибуції тютюнових виробів.

Проте, ситуацію з дискримінації суб'єктів господарювання на ринку тютюнової продукції у вищезазначений спосіб врегульовано не було, і порушення у сфері антимонопольного законодавства стали предметом розгляду Антимонопольним комітетом України, який у своєму рішенні від 16.12.2016 року № 551-р встановив, що у ТОВ «Тедіс Україна» відсутні потенційні конкуренти, тобто дистриб'ютори, які можуть придбавати, зберігати, доставляти до місць зберігання та/або продажу інших оптових та роздрібних торговців та реалізовувати оптовим і роздрібним торговцям по всій території України сукупний обсяг сигарет, вироблених Філіп Морріс, Джей Ті, Імперіал Тобакко та В.А.Т. Зокрема, АМКУ було встановлено, що частка ТОВ «Тедіс Україна» на загальнодержавному ринку дистрибуції цигарок у період з 2013 по 9 місяців 2015 року становила 99,43 відсотка, і ТОВ «Тедіс Україна» протягом вказаного періоду займало монопольне (домінуюче) становище на загальнодержавному ринку дистрибуції цигарок, а також АМКУ було встановлено обставини, що вказують на наявність зловживання ТОВ «Тедіс Україна» своїм монопольним (домінуючим) становищем на загальнодержавному ринку дистрибуції цигарок.

На підставі наведеного Антимонопольний комітет України своїм рішенням від 16.12.2016 року № 551-р визнав, що з 2013 року по вересень 2015 року (включно) Товариство з обмеженою відповідальністю «Тедіс Україна» (м. Одеса, код за ЄДРПОУ 30622532) займало монопольне (домінуюче) становище на загальнодержавному ринку дистрибуції цигарок відповідно до частини другої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції»; визнав, що Товариство з обмеженою відповідальністю «Тедіс Україна» вчинило порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції»; визнав, що Товариство з обмеженою відповідальністю «Тедіс Україна» вчинило порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 5 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції». За вищевказані порушення антимонопольного законодавства на ТОВ «Тедіс Україна» був накладений штраф у загальному розмірі 431'199'450,00 грн. (чотириста тридцять один мільйон сто дев'яносто дев'ять тисяч чотириста п'ятдесят грн. 00 коп.) Також вказаним рішенням ТОВ «Тедіс Україна» було зобов'язано, зокрема, у двомісячний строк з дати отримання зазначеного рішення АМКУ:

- усунути причини виникнення й припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді встановлення таких цін, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку (в тому числі розробити та застосовувати прозорий та економічно обґрунтований механізм ціноутворення при здійсненні дистрибуції та реалізації сигарет, що має базуватися на аналізі співвідношення прибутковості та витрат за кожним напрямом діяльності, виокремлюючи, зокрема, реалізацію кінцевим споживачам та реалізацію на умовах самостійного вивозу);

- усунути причини виникнення й припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді встановлення обмежень замовлених покупцями обсягів сигарет, та умов, що їм сприяють, а також повідомити АМКУ про виконання рішення з наданням підтверджувальних документів. Однак, попри вищевказане рішення АМКУ, ТОВ «Тедіс Україна», продовжуючи зловживати своїм монопольним становищем на ринку дистрибуції тютюнових виробів, продовжує встановлювати необґрунтовані обмеження для інших суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у сфері роздрібної та оптової торгівлі тютюновими виробами.

У квітні – травні 2019 ТОВ «Тедіс Україна» почало самостійно визначати обсяг поставок цигарок іншим компаніям, що здійснюють діяльність з оптово-роздрібної торгівлі тютюновою продукцією, та різко обмежило обсяги продажів багатьом українським компаніям. Більше того, тим

компаніям, що були невдоволені такою ситуацією на ринку, ТОВ «Тедіс Україна» почало погрожувати вжити заходів до повного припинення поставок тютюнової продукції, оскільки воно є єдиним крупним дистриб'ютором тютюнової продукції в Україні та має вплив на компанії, що здійснюють виробництво такої продукції, як в частині організації поставок, так і в частині ціноутворення. В такий спосіб ТОВ «Тедіс Україна» дало зрозуміти, що усі рішення щодо поставок тютюнових виробів на території України приймають не виробники цієї продукції, а саме ТОВ «Тедіс Україна» як особа, що займає і має намір в подальшому займати монопольне становище на цьому ринку.

Така ситуація призвела до неможливості забезпечення іншими суб'єктами господарювання на цьому ринку наявності належного обсягу і асортименту тютюнових виробів в роздрібній мережі, який би забезпечував попит споживачів, та завдало їм величезних збитків.

Таким чином, учасники ринку дистрибуції тютюну зіткнулись із порушенням зі сторони ТОВ «Тедіс Україна», яке перейняло на себе регуляторні функції держави, їхнього права на вільну та добросовісну конкуренцію (обмежуючи відвантаження, регулює в такий спосіб реальний споживчий попит в торговельній мережі на тютюнову продукцію), грубим порушенням положень чинного законодавства про захист економічної конкуренції та правил ведення бізнесу.

Беручи до уваги, що ТОВ «Тедіс Україна» є найбільшим прямим контрагентом – покупцем і дистриб'ютором цигарок найбільших (за обсягами виробництва) виробників, не зазнає значної конкуренції на ринку дистрибуції цигарок, має можливість на власний розсуд визначати умови подальшого обороту товару на нижньосуміжних ринках оптової і роздрібної торгівлі цигарками та повністю припинити відвантаження цигарок будь-якому з покупців в будь-який момент, що призведе до зупинення роботи такого покупця, в такій ситуації покупцям дуже складно захистити свої порушені права і охоронювані законом інтереси, не втративши при цьому свій бізнес.

Іншим аспектом зловживання зі сторони ТОВ «Тедіс Україна» своїм монопольним становищем вбачається підхід до вирішення питань ціноутворення на ринку дистрибуції тютюнових виробів (формування відпускних цін на тютюнову продукцію компаній-виробників).

В цьому зв'язку на увагу заслуговує формування відпускних цін на тютюнові вироби в розрізі того, що ціна, за якою реалізується тютюнова продукція компаніями-виробниками, і ціна, за якою цю продукцію реалізує ТОВ «Тедіс Україна», є майже однаковими. Така ситуація не лише не стимулює розвиток конкуренції на відповідному ринку, а реально її гальмує та згодом знищує, враховуючи той факт, що вартість організації альтернативних поставок на сьогодні складає приблизно 1,5 % у складі ціни реалізації товару.

В той час, як прямі покупці тютюнової продукції купують її у виробників за ціною, що дорівнює або вища за ціну, по якій цю ж продукцію реалізовує

ТОВ «Тедіс Україна», відпускна ціна для ТОВ «Тедіс Україна» є значно нижчою, ніж для решти суб'єктів господарювання, які здійснюють оптово-роздрібну торгівлю тютюновими виробами в Україні. Різниця між відпускними цінами для ТОВ «Тедіс Україна» і для всіх інших покупців насправді є величезною, і це призводить до поступового знищення усіх інших компаній, що реалізують тютюнові вироби в Україні, і абсолютного домінування на цьому ринку ТОВ «Тедіс Україна». А наявність прямих договорів між компаніями-виробниками і іншими покупцями виступає звичайним прикриттям для Антимонопольного комітету.

Вказана ситуація призводить не лише до об'єктивної неможливості виконання учасниками ринку зобов'язань щодо забезпечення наявності тютюнових виробів в роздрібній мережі задля забезпечення попиту споживачів та їхніх щоденних збитків, а в розрізі загальнодержавних бюджетних надходжень призводить до недоотримання бюджетом величезної суми акцизу, що керівництво Державної податкової служби відносить на рахунок розширення ринку нелегальної торгівлі цигарками і закликає перевіряти виробників на предмет підроблення акцизних марок та виробництва тютюнової продукції взагалі без марок.

У січні – липні 2019 року невиконання збору від акцизів за інформацією Державної податкової служби становило 8,8 мільярдів гривень. Лівова частка цього недобору припадає на акциз з тютюнових виробів. Після індексації акцизів з липня ситуація дещо покращилась, але на кінець 2019 року цей ризик зберігається.

Насправді ж обсяг недоотриманого державою акцизу відповідає обсягам не виконаних основними виробниками поставок тютюнової продукції, яка надходить до торгівельних мереж у кількості, не достатній для задоволення попиту, що дійсно може мати наслідком збільшення обсягу надходжень на український ринок контрафактної продукції.

Восени 2019 року Антимонопольний комітет України знову виявив порушення законодавства про захист економічної конкуренції на ринку дистрибуції тютюну, оштрафувавши на загальну суму 6,5 млрд гривень ТОВ «Тедіс Україна» та тютюнові компанії за створення штучних бар'єрів на ринку первинного продажу цигарок.

10 жовтня 2019 року АМКУ прийняв рішення щодо антиконкурентних узгоджених дій тютюнових компаній та монополіста-дистриб'ютора «Тедіс Україна», з'ясувавши при цьому що порушники законодавства про захист економічної конкуренції встановили такі умови для укладання договорів з іншими, окрім ТОВ «Тедіс Україна», потенційними дистриб'юторами, які просто унеможливили їх появу на цьому ринку.

Так, АМКУ встановив, що у 2011-2012 роках кожен виробник скоротив кількість прямих контрактів з дистриб'юторами до одного – «Тедіс Україна». Як наслідок, у 2013 році «Тедіс Україна» став монополістом на ринку з часткою 99,43%. Одночасно виробники встановили схожі критерії до потенційних покупців (у т. ч. поставка (доставка) сигарет у віддалені райони), яким не відповідає жоден із суб'єктів господарювання, і відтоді жодна компанія не може вийти на ринок дистрибуції цигарок та/або придбавати цигарки безпосередньо у виробників, а змушена купувати їх у ТОВ «Тедіс Україна» (або у його покупців).

У 2012-2015 роках саме ТОВ «ТЕДІС Україна» не лише не відповідало згаданим критеріям, а й не виконувало в повному обсязі своїх дистриб'юторських функцій (продаж до 58 % обсягу сигарет без жодної доставки покупцям, шляхом самовивозу або вроздріб). Однак виробники ніяк на це не реагували.

Станом на сьогоднішній день порушення чинного законодавства не усунуті, штрафи до державного бюджету не сплачені, а ситуація на ринку залишається незмінною, що призводить до щоденного погіршення економічної ситуації в цьому сегменті ринку.

У відповідності до положень ст. 16 Закону України «Про статус народного депутата України»,

ПРОСИМО:

Антимонопольний комітет України вжити негайних заходів контролю щодо забезпечення виконання прийнятих ним рішень, знищення монополії та недопущення подальших порушень законодавства про захист економічної конкуренції на ринку дистрибуції тютюнових виробів.

Про результати розгляду даного звернення, просимо письмово повідомити народного депутата України Бондарева К.А. у строк та спосіб встановлений чинним законодавством України.

З повагою

народні депутати України

Бондарев К.А. 175
Рудик С.В. 389
Григоренко О.О. 179
Крульов Ю.О. 173
Пущірук В.В. (182)